

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

*Vannak még
igazi emberek*

Zsidó volt-e Wagner Richárd? —
Kiss Arnold a rabbinékről. — Egy
különös pásztorlevél. — A bécsi
elnök itteni tapasztalatai. — Innen-
onnan. — A boletta premierje. —
Olvasom, nem olvasom

A Pesti IZR. Hitközség kaszusz-intézményei:

MÉSZÁRSZÉKEK:

Az V. kerületben:

Hold utca 9 (Schwarcz Samuné; t. 289-94.)
Honvéd u. 38, (Hitközségi mészárszék; tel.)
Visegrádi utca 14. (Weisz Henrik; t. 177-63.)

A VI. kerületben:

Aradi utca 41. (Braun Gyula)
gr. Zichy Jenő ú. 24, (Hitk. mészárszék)
Hegedüs Sándor u. 17 (Reich Jakab)
Kazár utca 4-6 (Hitk. mészárszék t. 311-40)
Lehel-téri piac (Weisz Henrik, t-hívó: 177-63)
Szondy utca 42 (Hirschler Pál, tel. 137-29)
Tar utca 10 (Weisz Hermann)

A VII. kerületben:

Almássy tér 3 (Klein Jenőné)
Dob utca 10 (Tauber Áron, tel. 422-83)
Dohány utca 29 (Hitk. mészárszék t. 311-40)
Elemér utca 7 (Hoffmann Samu)
Garay tér 19 (Szidon Béla, t. 313—50)
Garay utca 23 (Kohn Salamon, t. 390-05)
Garay utca 45 (Ligeti Fülöp)
Izabella tér 5 (Zinsenheim Károly, t. 316-94)
Kisdiófa utca 13 (Berger László, t. 401-12)
Klauzál tér 12 (Stockinger János)
Klauzál tér 14 (Spitzer Tibor)
Lövölde tér 1 (Heinrich Emil; t. 410-34)
Zugló, Bosnyák tér 10 (Hitk. mészárszék)

A VIII. kerületben:

Lujza utca 13 (Spitzer Tibor)
Népszínház utca 18 (Krausz József)
Népszínház utca 30 (Ungár Adolf; t. 342-79)
Rákóczi tér 7 (Hitk. mészárszék; t. 311-40)
Teleki tér 6 (Blau Béla)

A IX. kerületben:

gr. Haller-téri piac (Grünwald Izrael)
Mátyás utca 5 (Hitk. mészárszék; t. 311-40.)
Tompa utca 9 (Hitk. mészárszék; t. 311-40)

Kolbász- és füstöltáru elárúsító helyek:

VII. ker. Dob u. 10 (Kóser szalámi- és füstölthúsárugyár rt. főüzlete; t. 426-99)
VI. ker. Eötvös u. 6 (Kóser szalámi- és füstölthúsárugyár rt. fióküzlete; t. 179-58)
VI. ker. Jókai utca 14 (Schulz Jakabné)
VII. ker. Akácfa utca 34 (Turi Lajos)
VII. ker. István út 30 (Löwy Lajosné)
VIII. ker. Rákóczi út 57b. (Klein Dániel)
Ezenkívül kóser kolbász- és füstöltáru kapható az összes kóser mészárszékben és a kóser baromfi árusító üzletekben.

BAROMFI-VÁGÓDÁK:

V. Hold utcai vásárcsarnok (Vadász u. old.)
VI. Hunyadi téri vásárcsarn. (Eötvös u. old.)
VI, Lehel utca 1c.
VII. Garay téri vásárcsarnok
VII. Klauzál téri vásárcsarnok
VII. Zugló, Bosnyák tér 10.
VIII. Rákóczi tér 7.
VIII. Teleki tér 5. (Szerdahelyi u. sarok)
IX. Mátyás u. 5.

BAROMFIELÁRUSÍTÓ-HELYEK:

Az V. kerületben:

Hold utca 9 (Schwarcz Samuné. t. 289-91)
Honvéd u. 38 (Hitk. mészárszék, t. 311-40)
Visegrádi u. 14 (Weisz Henrik, t. 177-63)

A VI. kerületben:

Aradi utca 41 (Braun Gyula)

gr. Zichy Jenő ú. 24 (Hitk. mészárszék)
Hegedüs Sándor utca 17 (Reich Jakab)
Hunyadi téri vásárcsarnok (Mandel Rezsóné)
Jókai utca 14 (Schulz Jakabné)
VI. ker. Eötvös u. 6 (Kóser szalámi- és füstölthúsárugyár rt. fióküzlete; t. 179-58)
Lehel-téri piac (Beke Mihályné)
Lehel-téri piac (Weisz Henrik)
Szondy utca 42 (Hirschler Pál; t. 137-29)
Tar utca 10 (Weisz Hermann)
Vörösmarty utca 25a (Kubicsek Sándor)

A VII. kerületben:

Akácfa utca 34 (Turi Lajos)
Almássy tér 3 (Klein Jenőné)
Dob utca 10 (Tauber Áron)
Dohány utca 29 (Hitk. mészárszék)
Elemér utca 7 (Hoffmann Samu)
Garay tér 19 (Szidon Béla)
Garay-téri vásárcsarn. (Friedmann Béla)
Garay utca 23 (Kohn Salamon)
Garay utca 45 (Ligeti Fülöp)
Izabella tér 5 (Zinsenheim Károly)
Klauzál tér 14 (Spitzer Tibor)
Klauzál téri vásárcsarnok (Keller Imréné)
Lövölde tér 1 (Heinrich Emil)

A VIII. kerületben:

Lujza utca 13 (Spitzer Tibor)
Népszínház utca 18 (Krausz József)
Népszínház utca 30 (Ungár Adolf)
Rákóczi-téri vásárcsarnok (Schwarcz)
Rákóczi tér 7 (Hitk. mészárszék)
Teleki tér 7 (Blau Béla)

A IX. kerületben:

gr. Haller-téri piac (Grünwald Izrael)
Tompa u. 9 (Hitközségi mészárszék)

Hitközségünk előjáróságának határozata alapján *mindenki számára olcsóbbá tesszük kaszuszintézményeink igénybevételét s e célból mindenkinek, aki kóserhúst, vagy baromfit, avagy kolbász- vagy füstöltárut vásárol, illetve baromfit vágat, ott, ahol ezeket az árukat vásárolja, illetve vágatja, gabellatérítési jegyet adunk ki, amelyekkel kultuszadót lehet fizetni, maceszt lehet vásárolni és templomi imaszékeket lehet kiváltani.*

Kóserhús, vagy baromfi, avagy kolbász, vagy füstölthús vásárlásánál, illetve baromfi vágatásánál követeljük gabellatérítési jegyet bármilyen fajtájú, vagy bármilyen mennyiségű kóserárú vásárlásánál kérjük a gabellatérítési jegyet.

Ügyeljünk arra, hogy a gabellatérítési jegy hátlapja az illető kereskedő, vagy vágóda bélyegzőjével el legyen látva, mert a hitközség pénztárai csak a lebélyegzett térítési jegyet fogadják el pénz helyett.

Az 1933. évben kibocsátott gabellatérítési jegyek 1934. április 30-ig érvényesíthetők.

Ügyeljünk arra, hogy a vásárlásnál, illetve vágatásnál megfelelő értékű térítési jegyet kapjunk. Gyűjtsük a gabellatérítési jegyet, hogy azokat kultuszadó fizetésénél, macesz vásárlásánál és templomi imaszékek kiváltásánál felhasználhassuk.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Egy különös pásztorlevél

Irtta: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

Mi zsidók par excellence vallási nép vagyunk, amit sok ezer éves történelmünk a legváltóságosabb helyzetekben is igazolt. Így például, mikor a zsidók napokon át nem látták Mózeszt, arany borjút csináltak maguknak és azt imádták, mert vallási eszmények nélkül nem tudtak élni. Éppen így Antiochus Epifanes még a legnagyobb üldözések árán sem tudta a zsidókat a vallástól eltéríteni és őket a görög eszmevilág számára megnyerni. Mikor a tarsusi Saulus, a későbbi Szent Pál a törvény igáját le akarta venni a zsidók nyakáról, rögtön helyébe egy más, könnyebb vallást létesített, mely hathatós eszköz volt arra, hogy megnyerje az akkori népeket, úgy a zsidókat, mint a pogányokat. Még számtalan példával lehetne igazolni, hogy a zsidók, hogy ha nem is tartják be pontosan a vallási szabályokat, vallási ideál nélkül nem tudnak élni.

A mai modern zsidó is nehezen viseli a törvény igáját és a biblia 613 parancsa közül alig tart meg egy tucatot, de ezek helyett felállított magának egy új tételt, mely úgy hangzik: „Ne bánts a rabbit és ne kritizáld!” Ehhez a saját maga csinált tételhez azután babonásan ragaszkodik. Némely rasekol például pusztán csak azért nem bántja a rabbit, mert attól fél, hogy a rabbi kiátkozza. Így azután az idők során kialakult az a jogszokás, hogy a rabbival még akkor is óvatosan és csinyján kell bánni, ha *véletlenül nincs is igaza*.

Én, aki valamikor szintén a rabbi pályára készültem — ich bin selbst von der Schmiere! — szóval mint szakmabeli, nem viseltetem olyan különös tisztelettel és hódolattal a rabbik iránt, mint az átlagos laikusok. Én a rabbinál sok szempontot szoktam mérlegelni. Azt kutatom, hogy az illető rabbi hol szerezte a képesítő oklevelét, vajjon nem rokoni, vagy más összeköttetések révén jutott-e a képesítéséhez? Ha doktori címe van, milyen körülmények között szerezte

meg azt és hol, mert nagy különbség az, ha Jénában, vagy ha egy obskurus kis egyetemen fogadták doktorrá. Mi, akik vidéken nevelkedtünk, Biharban, Hajdumegyében, vagy Aradon, élesen disztिंगváltunk a tekintetben, hogy valaki Kolozsvárott, vagy a budapesti egyetemen szerezte-e meg jogtudorságát, illetve, hogy Marosvásárhelyről, vagy Budapestről ered-e az ügyvédi oklevele. Az természetes volt, hogy a kolozsváriak és erdélyiek szűkebb pátriájukban szereztek meg a diplomájukat, ellenben a váradi, debreceni és aradi fiúk, akikben volt tehetség és önérzet, nem mentek Kolozsvárra vagy Marosvásárhelyre, ahol a köztudat szerint könnyebb volt diplomához jutni.

De mérlegelem még a rabbinál azt is, hogy milyen a tudása, milyen erkölcsi életet folytat, egyszóval nem követem a laikusoknak azt a felfogását, hogy *a rabbit nem szabad kritizálni*. Annyiban mindenesetre tisztelem ezt az utóbbi időben lábrakapott szokást, hogy lehetőleg kerülök minden alkalmat, hogy rabbikkal szembe kerüljek és kritizáljam őket. Vannak azonban esetek, mikor elkerülhetetlen szembehelyezkedni a rabbival — s ilyen a mostani is! — a hívőkre való tekintettel azonban igyekezni fogok a kritikámra hangfogót tenni.

Dr. *Fischer Benjámín* rabbi egy furcsa levelet irt a Zsidó Szemle főszerkesztőjéhez, amely mellett nem lehet szó nélkül elmenni. Ebben a levélben többek között azt írja, hogy

„a rabbitekintélyre nézve szolgáljon felvilágosításul, hogy én nem azért jöttem ide, hogy itt tekintélyt, tiszteletet és megbecsülést nyerjek, én a tekintélyt, tiszteletet és megbecsülést magammal hoztam, amivel én ezt a hitközséget felékesítettem, én hitközségemnek adósa nem vagyok, de igenis hitközségem adósom én nekem“.

Ez a mondat egy kissé hosszú és többféle szempontból vizsgálható m. g. A nyelvész és a pszichoanalitikus egyformán találna kivetni valót benne. Én azonban most nem bírálom a rabbi úr stíluskésztségét és nem boncolgatom azt sem, hogy már a nárcissizmus határait érintő öndicséréte háttérében milyen elfojtott gátlások lappanganak. Az öndicséret, mint tulajdonság, nem éppen ritka jelenség s a rabbi urnak igazán egyéni gusztusa az, ha nem várja be, míg más dicséri, — ami ellen különben a szerény ember tiltakozik — hanem önmagát aggatja fel ékesnél-ékesebb tulajdonságokkal. Ez izlés és hajlam dolga, nem érdemes rá sok szót vesztegetnem. Nem közömbös azonban, hogy az öndicséret miképpen nyilvánul meg, mi a tartalma. Ha például a rabbi úr önmagát a legszebb, vagy a legtudósabb embernek hirdetné, bár megvolna a véleményem róla, mégsem szólnék egy szót se. De az olyan önmagasztalás felett, amellyel mást kisebbit, másnak a tekintélyét csorbitja, nem tudok szemet húnyni.

A rabbi úr pedig ezt teszi, mikor azt állítja, hogy a saját tekintélyével ékesítette fel a Pesti Izr. Hitközséget

Nem vagyok már fiatalember, sokat tapasztaltam, tanultam és olvastam, de ehhez hasonló esettel még nem találkoztam. Erre, hogy valaki kenyéradó gazdáját, a közületet, a szent gyülekezetet, a „*Kile Kedosó*“-t ilyen leereszkedő főlényvel *vállon veresse*, erre még nem volt példa. A hitközség a rabbit megválasztja, ellátja minden földi jóval, olyan fizetést és jövedelmet biztosít számára, mint amelyet nem élvez egy kisebb káptalan kanonokja, lányait dúsan kiházasítja, becses egészségét óvandó, fürdőre küldi, ad neki templomot, szószéket, ahol hirdetheti az ígét, módot nyújt a rabbinak arra, hogy tehetségét a vallásosság érdekében kifejleszthesse, szóval tekintéllyel, tisztelettel és megbecsüléssel „ékesíti fel“. akkor a legkevesebb, amit a rabbi ezért cserébe adhat, hogy úgy tisztelje az anyahitközséget, mint gyermek az anyját.

De vegyünk néhány példát világi területekről. *Kossuth Lajos*, aki Londontól a Fokföldre az egész világon hirt, nevet és megbecsülést szerzett hazájának, „*leborult a nemzet nagysága előtt*“ és soha, még álmában sem gondolt arra, hogy a nemzetnek illenék leborulnia az ő nagysága előtt. Vagy egy közelebbi példa: *Apponyi Albert gróf*, aki külföldön mérhetetlen szolgálatokat tett a magyarságnak, aki nem halálában, de már életében beleköltözött a nemzet szívébe. Elképzelhető, hogy *Apponyi Albert gróf* olyan kijelentésre ragadtatta volna magát, hogy ő ékesítette fel tekintélyével a magyar nemzetet? De nézzünk meg bármilyen közéleti funkcionáriust: kuriai elnököt, házelnököt (a t. Ház elnökét), főispánt, polgármestert, mindegyik a legmélyebb és megkülönböztetett tisztelettel beszél arról a közületről, amelynek élén áll s amely őt hatalommal, tekintéllyel és tisztelettel ruházta fel. *Fischer Benjámín* szerint viszont a dicsőséges multu Pesti Izr. Hitközségnek boldognak kell lennie, hogy olyan rabbija van, mint ő, de még ezzel sem elégszik meg, hanem büszkén, mellét verve állítja, hogy: *ő nem adósa a hitközségének, hanem fordítva, az adósa neki.*

Még ha ez igaz is volna, akkor is példátlan ez a kijelentés. Csakhogy nem igaz Mert a rabbi úrnak öndicséretével szöges ellentétben áll, hogy a Rombach-templomba egyáltalán nem tolongnak a hivek s mint azt az „Országos Egyetértés“ ellentmondás nélkül megállapította, kizárólag *Dinner A. Emil*, *Fenyves* és a többi előljárók érdeme, hogy *a templomot nem zárták még be látogatottság hiánya miatt.* Hogy *Fischer Benjámín* öndicsérete mennyire helytálló, erre nézve utalnunk kell óbudai *Freudiger Ábrahám* legutóbbi nyilatkozatára, aki a hitközségben most életbe léptetett boletta-rendszerrel kapcsolatban megállapította, hogy ez a rendszer alkalmas arra, hogy

visszavonást keltsen az orthodox és a neolog hitközség között. Ed- dig ugyanis — így mondja Freudiger — *mintegy négyezer neolog család vette igénybe az orthodox kasruszt*. Nem szándéksom most ezzel a kérdéssel behatóbban foglalkozni, azonban le kell szögeznem, ha ez a tényeknek megfelel, *ha a neologianak ilyen nagy tömege nem bizik Fischer Benjámint kasruszában*, akkor a rabbi urnak igazán semmi oka sincs ilyen önérzettől duzzadó kijelentéseket tenni. A rabbi azzal követte el a példátlan kisiklást, hogy összezavarta a fogalmakat. Ha ő a mai vezetőséget kicsinyli le, úgy én ennek a megvédését nyugodtan átengedem az erre hivatott *Stern Samu* hitközségi elnöknek. Azonban a rabbi magát az anyahitközséget, a „szent gyülekezetet“ támadta, ezt pedig nem szabad és nem lehet. A Rombach utcai hivekre való tekintettel nem élezem ki tovább ezt a kritikát és a rabbi urral ellentétben nem vastag, hanem vékony pontot teszek cikkem végére hasonló kivánsággal: Salom al Jiszroél!

A Budai Izr. Hitközség közgyűlése

A budai izr. hitközség képviselőtestü- lete február hó 9-én este fél 7 órakor tartot- ta Zsigmond u. 49. sz. székházának diszter- mében rendes közgyűlést, melyen a múlt évi zárszámadást tárgyalta. Elnöklő dr. *Kriszhaber Adolf* elnöki jelentésében Ma- gyarország mély gyászáról, *gróf Apponyi Albert* haláláról a következő szavakkal em- lékezett meg: „Magyarország mély gyász- ban van! A legönzетlenebb, a legnemesebb és a testvéri érzéstől legmélyebben áthatott fia: *gróf Apponyi Albert* dicsőséges lelkét kilehelte. Kettétört az a fáklya, amelynek világossága az egész emberiséget fényes ra- gyogásával bevilágította, kettétört és kialudt. Mi, akik évezredek át hányatott sorsunk- ban az igaz és tiszta vallásos érzésben ta- láltuk vigaszunkat és reményünket, legem- beribb megértéssel állunk a nemzet halott- jának ravatalánál, aki példával szolgált ar- ra, hogy a legmélyebb vallásosság érzésével eltelve bármily ponton álló embernek ba- rátja, testvére és igaz megértője legyen. *Kos- suth Lajos* óta nem volt oly nagy fia ennek az országnak, akit annyi őszinteséggel, mély érzéssel és igaz bánattal siratott volna meg Magyarország minden fia, mint őt, aki ha- zájának oly nagy szolgálatokat tett a legvé- szesebb időkben, hogy emléke örökké ra- gyogni fog Magyarország történetében. Mi pedig a legmélyebb fájdalom érzésével ve- szünk részt a család, a magyar nemzet és az egész emberiség e veszteség fölött érzett gyászában, mely legjobb fiát, prófétáját és dicsőséges bölcsét veszítette el benne. Meg- hajtjuk a legmélyebb kegyelettel félárbócra

eresztett zászlónkat a nagy államférfiu em- léke előtt. Tanuljunk tőle vallásos érzést, hazaszeretetet, erkölcsöt és emberiséget. Emlékét, az emberi nagyságot megillető bá- natos érzéssel megörökítjük közgyűlésünk jegyzőkönyvében; egyúttal pedig előljárá- sá- gunk a gyászoló családhoz és a magyar kép- viselőház elnökéhez részvétiratot fog intéz- ni. Gyászunk jeléül a közgyűlést két percre felfüggesztem.“

Áttérve a zsidóság általános helyzeté- nek ismertetésére, rámutatott arra, hogy el- nöki működése alatt legfőbb törekvése min- dig az volt, hogy a képviselőtestület közgyű- lése oly komolysággal és ünnepélyességgel tartsa meg tárgyalásait, melyek lehetővé te- szik azt, hogy az elintézésre váró ügyek a hitközség méltóságának megfelelően intéz- tessenek el. Azért hívta fel mindenkor a magyar zsidóság életében előforduló esemé- nyekre a képviselőtestület figyelmét. A ke- délyek nyomottságára való tekintettel ma- eltér rendes szokásától, nem akarja a ke- délyeket még jobban nyugtalanítani és a zsidóság mai súlyos helyzetét ecsetelni, csu- pán a hitközség kebelében felmerülő esemé- nyeket ismerteti, hogy példát mutassunk hittestvéreinknek a követésre méltó műkö- désben.

A közgyűlés meleg tetszéssel fogadta az elnöki jelentést, majd *Szántó Jenő* alelnök- pénzügyi előljáró mutatta be a zárszámadá- sokat.

Előterjesztése kapcsán kiemelte, hogy a gazdasági válság napjaiban arra irányult a hitközség előljáráóságának figyelme, hogy a

Tény az, hogy a diplomatákat, ha szerelmi botrányokba keverednek, elhelyezik az állomáshelyükről. Angliában, ahol szigorúan őrködnek a családi élet tisztasága felett, a közéleti férfinak karrierjét szeghetik a családjában előforduló és napvilágra került szerelmi kalandok. A puritán irek például valósággal istenítették és szabadságmozgalmuk koronázatlan királyának tekintették Parnellt, de mikor kitudódott róla, hogy egy szerelmi háromszögben az egyik „szög” szerepét játsza, kényszerítették arra, hogy politikusi pályájáról visszavonuljon.

Persze, persze utálatos, ha szemforgatók biráskodnak, ha olyanok itélkeznek, akik hasonló „bünöket” maguk is szívesen és gyakran elkövetnek. De vajjon tényleg az egyetlen helyes teendő: szemet húnyni a rabbiné furcsa életmódja felett? Vajjon a rabbinéknál ritkán, de mégis csak előforduló csapodárságok is ugyanolyan elbírálás alá tartoznak, mintha más közönséges halandó követte volna el azokat? Bizonyos, hogy az a családi élet, amelynek egy ilyen csélcsap rabbiné az egyik talpköve, látványnak nem épületes, példának meg éppen nem követésre méltó. Az a kérdés, hogy egy ilyen családi ügybe se ütheti bele senkisé az orrát? További kérdés, hogy itt sincsen-e más teendő, mint szemet húnyni? Mi ezekre a kérdésekre nem tudunk felelni. Szeretnénk, ha Kiss Arnold egy újabb tárcájában válaszolna ezekre a kérdésekre. Ő bölcs ember, jó pap és kitűnő író, biztos, hogy megtalálja és meg is tudja adni a helyes választ.

Bécsi vendégünk egy csalódása

A Szombat múlt számában egy feltűnést keltő cikk jelent meg ilyen címen: „Álritualitás hamis cégérrel”. A cikk arról szólt, hogy a pesti hitközség területén sok vendéglő még mindig bitorolja jogtalanul a „kóser” jelzöt és cégért. A cikk feltűnést keltett, tudniillik feltűnt mindenkinek, hogy a hitközség még nem gondolt arra, milyen sok száz kiló hús után járó gabella-díjtól esik el e nemtörődömsége miatt. Hogy e téren milyen fontos volna az intézkedés, mutatja dr. Löwenherz bécsi hitközségi alelnök, a nagy bécsi hitközség vezetőjének ittléte alkalmából történt jellemző eset. A kitűnő férj, aki pompás előadásaiban a hitközség érdekeinek védelmezéséről beszélt, egy baraketten résztvett, amelyet a cionisták rendeztek tiszteletére egy hitközségi felügyelet alatt nem álló vendéglőben. Ha ő tudta volna, hogy is áll az ügy, oda se ment volna. Hisz állandóan ezt hirdette: „nincs jogunk be- nézni egyes emberek fazékjába, de ha valami intézményről van szó, valami nyilvánosság előtt lefolyó aktusról, akkor a hitközség szempontjainak érvényesülni kell”. De mit tudta ezt a bécsi elnök, amikor úgy infor-

málták, hogy itt nálunk „Volksgemeinde” ugyan nincs, a mi templomi orgonás ritikusunk sem felel meg Bécsnek, de ritualitásunk az van. Jó, hogy dr. Löwenherz nem tud magyarul és nem olvashatja e sorokat és így nem tudja meg, hogy a „Kultusgemeinde” még olyan erélyes sem tud lenni kasruszügyben, amilyen majd az ő általa hirdetett „Volksgemeinde” lesz.

LÉVAI JENŐ: ÉHSÉG, ÁRULÁS, PRZEMYSŁ. Ilyen címen jelent meg néhány hét előtt Lévai Jenőnek, a kitűnő újságírónak a könyve, amelyben egy újságíró lebilicselően érdekes háborus élményeit mondja el. A háborus irodalom divatja lejárt, de Lévai könyve mégis hallatlanul nagy érdeklődést váltott ki, mert azokat az eseményeket, amelyeknek a borzalom, fájdalom és gyász várában, Przemyslben, maga is szenvedő szemtanúja volt, az élesszemű riporter ösztönös meglátásával jegyezte fel és most le- higgadva, történelmi távlatokat nyitva, mint a magyar katona hősiességének hatalmas eposzát vetítette elénk. A nagy-szerűen megírt, minden regénynél izgalmasabb könyv a közönség körében óriási sikert aratott.

OTVÁSOM... ... OTVÁSOM

OTVÁSOM

Egy optimista kollégám a szeméremmel kapcsolatban a következőket írja:

„Vége a szeméremmel kapcsolatban a következőket írja: miniatűr igazgatóval kapcsolatban a következőket írja: nek nem kell többet mondani...
Hát ez igaz is. De vannak olyanok is, akiknek fülkük van és nem akarnak hallani, szemük van és nem akarnak látni. Ezeknek nem elég egy finom megjegyzés, ezeknek bunkós érveket kell a fejükhez vágatni, hogy feladatuk mázsalára helyezkedve ne hagyják a mostani felmérés intézkedések következtében szinte elkerülhetetlennek látszik.

OTVÁSOM

Igen tisztelt Szerkesztő uram! A Szombat kezdeményezésére megindult Kaszusz-mozgalom a hitközség vezetőségének bölcs elhatározása alapján végre nyugvópontra jutott. A megoldás a legszerekenesebb formában történt és míg részben mentesíti a rituális hástorgyasztókat a teljes lehervéséről, másrészt buzdítólag serkent az eddigi nem rituális hástorgyasztókat arra, hogy minden közhatalmuk nélkül a kösör mészárszékeket keressék föl.

Talán eléggé ismeretes a vezetőség előtt a lakok egy nagy részének azon küzdelme, hogy gyermekeik hittanórájának (felkészítő iskoláinkban pedig a rendszeres tanórák) felkészítést eszközölhessék. Szerény véleményem szerint ezt is meg kellene könnyíteni a Kaszusz-jegyek visszatérítésével és az eddig megállapított 3 ponthoz pótlólag ezt is felvenni. Amíg így megkönnyítünk a tan-

díjak lefizetését, biztosra vehető, hogy ezáltal is újabb buzdító hatást gyakorolnának a rituális hástorgyasztásra és kösör mészárszékeinket tömegesen keressék föl hitestvéreink. Híve Mayer József.

Nem OTVÁSOM

E hónap 15-én volt a bolettarendszer premijé, amely nem minden akadály nélkül. A technikai lebonyolításnál olyan vártnál nagyobb nehézségek merültek fel, amilyenek kiküszöbölése nem kis gondot fog okozni. Ezekkel a kérdésekkel legközelebb behatóbban fogunk foglalkozni, most csak annyit jegyzünk meg, hogy noha a Szombat vetette fel a bolettarendszer ötletét, annak technikai lebonyolítását nem vállaljuk a feladatosságát.

OTVÁSOM

hogy a bukáresti parlamentben (Czua azt állította, hogy Bacsaungyében tizenhét zsidó köröves van, akik megmérgezik a lakosságát) Joannitescu miniszter a következőket válaszolta:

Bacsaungyében összesen tizenegy orvos van. Hogyan lehet tehát ezek közül tizenhét zsidó, amint azt Czua úr állítja? Valamennyi zsidó orvossal nagyon meg vagyunk elégedve és az egyiket éppen most terveztem fel kitüntetésre, mert saját vérével meggyőzően keresztény életet mentette meg!

OTVÁSOM

Néhány évvel ezelőtt egy müncheni püspök Krisztusról, mint megmentőről prédikált egy katólikus istentiszteleten, mikor a ter ellen előadás indult vallásigazságok miatt.

kált, így kiáltott közbe: „Hogyan segíthet rajtunk Krisztus, mikor ő is csak egy zsidó volt.” A pincér nem volt valami művelt férfit, aki saját iniciatívájából ragadta magát erre a kiáltásra, a vallásgyalázást ő a Hitler-propaganda hatása alatt követte el, amely annakidején pogány felbuzdulásában úgy aposztrofálta Krisztust, mint „defaitista” zsidót, aki ellenállás nélkül hagyta magát keresztrefeszíteni, ahelyett, hogy, mint a germán istenek, fegyverrel kezében szállt volna szembe üldözőivel. Egyébként ez a kis eset arról jutott eszünkbe, hogy kormányprogramjában kijelentette Hitler, hogy „a kereszténységet, mint a német erkölcs bázisát, hathatósan védelmébe veszi” . . .

Olvason

Nagy Imre legutóbb közreadott egy humorosnak szánt, de valóságban mély vallásossággal átítatott történetet, melyről megállapítjuk, hogy a berdiezevi csodarabbi legendaköréhez tartozik. Így említi ezt Martin Buber is:

Egy talmudista utazott egy fuvarossal. A mező mellett elhaladva, a fuvaros le szállt és így szólt a bóchernak:

— Ott a szénakazal, én hozok belőle a lovamnak, te meg vigyázz, hogy nem látják-e.

A talmudista hallgatott. A fuvaros lement, felmarkolt egy csomó szénát és indult visszafelé.

— Látnak! Látnak! — kiáltotta feleje a talmudista.

A fuvaros megijedt, ledobta a szénát, felkapott a kocsira és elhajtott. Távolabbról visszanezített és nem látott senkit. Haragosan szólt a talmudistának:

— Miért hazudtál?

— Igenis láttak, — felelt a talmudista alázatosan.

— Kicsoda?

— Odafönről, — mutatott a bócher az égre — onnan láttak!

Olvason

a „Korunk Szavá”-ban. (katolikus felekezeti lap) Einsteinról a következőket, melyet kilencvenkilenc százalékig mi is aláírunk, azzal a korlátozással, hogy Einstein azért oly népszerű, mert minden alkalommal sikra száll a felekezeteiket és fajokat nem ismerő emberi méltóságért:

Einstein nyilatkozott arról az öt vagy tíz pontról (mindegy), melyet ő a világ

fejlődése (?) szempontjából relativitási elmélete következtében fontosnak tart. Természetesen nyilatkozatát, mely erkölcsi relativitást és valóságos ateizmust hirdetett, a legnagyobb örömmel kapta től az az európai sajtó, amely mindent csak abból a szempontból regisztrál, vajjon kihasználható-e az ő ősliberális céljaira. Pedig ha tudnák, hogy a matematikus Einsteinnak mennyire nincs joga filozófiai és egyéb kérdésekbe beleszólni, mert filozófiailag műveletlen, hiszen még mindig saját elméletét megcáfolva, fizikai törvényekből akar következtetni lelkiekre is. Az Einstein-féle relativitási elmélet, bármennyire szeretik fitogtatni tudásukat snobjaink, oly komplikált matematikai és fizikai tudást igényel, hogy azt laikusnak megmagyarázni nem lehet. Hogy mégis annyira elterjedt s ma mindenki ismeri, csak annak köszönhető, hogy elméletében bennfoglaltatik ez bűvös szó: relativitás. Hogyne örülnének neki sok oldalról, hiszen azt lehet jelezni ezzel, hogy nincsenek örök törvények, nincsenek örök értékek és mindent a körülmények szabnak meg.

Nem olvason

A hittantanár szemlét tart a fiuk fölött, akik a folyó tanévben lesznek barmiczvók. Megkérdezi erre vonatkozólag az egyiket, aki határozottan kijelenti, hogy apja nem engedi nála a barmiczvót. A tanár megtudja, hogy a fiu önérettel vallja, hogy nem zsidó, mert nem lett Ábrahám szövetségébe felvéve 8 nappal korábban. Az apa? Hitközségi választmányi tag, sokat szereplő celebritás.

Olvason

A Kaiser-Wilhelm-Gesellschaftban a múlt nap Eugen Fischer professzor, antropológus, rendkívül érdekes és aktuális előadást tartott a fajkeveredésnek a szellemi teljesítményekkel való összefüggéséről. A Dumas-közei közt van egy néger nő; Puskin nagyanyja mulatt volt. A mostanában oly divatos fajelmélet szerint a fajok keveredése alsóbbrendű, kevésbé értékes egyedeket hoz létre; e teóriák szerint Dumas és Puskin csak kivételek. Ezzel szemben Fischer professzor előadásában azt akarta bebizonyítani, hogy a fajkereszteződés — nemesít. Fischer megrajzolta Németország antropológiai térképét, amelyen megjegyezte a német kultúra kiválóságainak születési helyét. Eről a térképről világosan le lehet olvasni

Zsidó volt-e Wagner Richard?

A Szombat sohasem szokott egyes felekezeti lapok módjára kérkedni azzal, hogy ez vagy az a világnagyság zsidó származású. Ha most közöljük két híres angol zenetörténész, Philip Dutton Hurn és Waverley Lewis Root ama szenzációs megállapítását, hogy Wagner Richárd zsidó apától származik, ezt egyáltalán nem kérkedésszerűen tesszük. Tagadhatatlan, hogy Wagner Richárd zenei zsenije, amellyel most, halálának 50 éves évfordulója alkalmából az egész világsajtó foglalkozott, kiemelkedett összes kortársai közül, nekünk azonban semmi szükségünk arra, hogy a „Das Judentum in der Musik“ című antiszemita pamflet szerzőjét magunkénak vindikáljuk. Mi, zsidók Wagner nélkül is eleget produkáltunk zenei téren és beérhetjük azzal a dicsőséggel, amelyet Meyerbeer, Mendelsshon, Bartholdy, Goldmark és mások szereztek nekünk. Kétségtelen, hogy a zsidók már az ókorban is nagy zenei kultúrával rendelkeztek, amire a bibliában felsorolt hangszeresekből is joggal lehet következtetni, bár nem maradtak ránk ebből a korból zenei alkotások, a biblia stilustökéletességéből feltételezni lehet, hogy a zsidók zenéje is hasonló tökéletességi fokon állott.

Szóval, nyugodtan nélkülözhetjük azt a Wagnert, akinek a karrierjét Meyerbeer és más zsidó rajongói egyengették, mert csak — ami helyes is — zenei zsenijét vették figyelembe, de emberi gyöngességéből fakadó

antiszemitizmusát megbocsátották neki. A két zenetörténésznek a megállapítása azért mégis szenzáció számba megy és hitelessége se nagyon vonható kétségbe, mert Wagner önvallomásán alapszik. Wagner ugyanis feleségének, Cosima asszonynak lediktálta önéletrajzát, amely „Mein Leben“ címen 15 példányban megjelent. Mind a 15 példány elpusztult, de maradt mégis egy példány a nyomdásznál és ez a ki nem korrigált példány került az angol zenetörténészek kezébe. Az önéletrajz első, perdöntő mondata így szól: „Én Ludwig Geyer fia vagyok“. Ez a Geyer jónevű festő és színész és zsidó származású. Udvarolt Wagner Richárd anyjának s mikor ennek férje meghalt — Richárd ekkor hat hónapos volt — feleségül is vette. A „Mein Leben“-nek 1911-ben megjelent egy új kiadása, amely természetesen ki akarta törölni az emberiség emlékezetéből ezt a kínos önvallomást. Ebben az első mondatot így javította ki Cosima asszony: „Én Friedrich Wagner fia vagyok“. Lehetséges, hogy a két angol zenetörténész felfedezése nagy forrongást fog előidézni a Wagner-rajongók óriási táborában. Lehetséges az is, hogy Wagner oeuvréjének értékelése is revízió alá kerül. Mert ha a germán ősvilág ujjáteremtőjéről, a Parsifal husvéti Grámmisztériumának halhatatlan költőjéről kiderül a zsidó származás, akkor a Pantheonban sincs számára hely.

Már megint a „Mazoth“

Minden évben megjelenik a plakát, hogy az „ebben az üzletben árusított mazoth-ot a pesti izr. hitközség hozza forgalomba“. A Szombat legközelebb jubileumot fog ülni. Jubilálni fogja ugyanis azt, hogy hányszor mutatott rá ennek a szörnyű szónak germanizmusára, (mert hiszen csak a németek írják át a héber cádikot a „macesz“ szóban „z“-vel) és elavultságára, mert hiszen pászkát a laikusok „macesznek“ nevezik, a rab-bik pedig „macausz“-nak és így a „macoth“ kizárólag egy hivatalos hitközségi dialektus

szava, amellyel máshol nem találkozhatunk, még az orthodoxoknál sem, pedig azok elvből nem törődnek a héber grammatikával. Illetőleg ez a hivatalos dialektus megnyilatkozik a női istentiszteletek plakátjain előforduló héber szavaknál, amelyeket „so-vuausz“ ünnep előtt ki szoktak bocsájtani. Most még csak peszach előtt van és így meg kell állapítanunk a „mazoth“ szörnyű szó megjelenése alkalmából, hogy érdemes a Szombat megjegyzéseire tekintettel lenni, amint azt a hitközség iródeák-hivatala a

